

1 - Yazısı

Biletin yuxarı tərəfindəki haşiyənin havasında iri xətlə türkçə yazılmışdır: “Azərbaycan Cümhuriyyəti”. Hərflər tünd qəhvəyi rənglə yazılmış və bir qədər uzaqdan nazik xətlə əhatələnmişdir.

İkinci xətt kiçik bağlanmış haşiyə arasında yerləşdirilmişdir. Burada türkçə olaraq “1335 sənə” yazılmışdır. Rəqəmlər sarı rəngli nazik xətlərlə əhatələnib müvafiq bir tərzdə qalınlaşır. Rəqəmlər vəsət əndazədə [orta ölçüdə] yazılmışdır. Bu rəqəm türkçə tünd qəhvəyi rənglə yazılmış “sənə” kəlməsini qapayır. Bu naxışın sol tərəfində “19” və sağ tərəfində yenə “19” rəqəmləri yazılıb sənəyi-cariyyəni [cari ili] bildirir. Rəqəmlər vəsəti əndazədə olaraq qoşa xətlə yazılıb araları isə ağ qalmışdır.

Sonrakı xətdə: Türkçə “əlli manat” yazılmışdır. Həmin xətt tünd qəhvəyi rəngdə iri naxışlı kəlmələrlə yazılıb nazik xətlə əhatələnmişdir. Hərflər və ağ qalmış yer ümumi şəkəllə ilə örtülmüşdür.

Pulun mərkəzində türkçə iri naxışlı hərflərlə tünd qəhvəyi rəngdə “50” rəqəmi yazılıb nazik kontura xəttlə əhatələnmişdir.

Biletin sol və sağ tərəflərində 12 guşəli şəklində tünd qəhvəyi havasında ağ rəngdə “50”lər yazılmışdır. Bu rəqəmlər vəsəti əndazədə rusca olaraq yazılmışdır.

Ağ rəqəmlər ilə mərkəzi rəqəmlər arasında yazılar vardır. Sol tərəfdə nazik vəsəti xətlə dörd xətdə yazılmışdır: “Rusiya dövlət kağız pulu ilə bərabər işlənir”.

Axırncı xətdə ibtida və nəhayətində içərisində əyri xətdə olaraq mürəbbelər [kvadratlar] yerləşdirilmişdir.

Sağ tərəfində həman yazılar, ancaq

türkçə olaraq üç xətdə yazılmışdır. Bu axırncı xətdə mürəbbelər yoxdur.

Bunlardan daha aşağı 4 millimetrə bir səthdə tünd qəhvəyi rəngdə naxışlı hərflərlə sarı rəngdə rusca bu sözlər yazılmışdır: “Əlli manat”. Bir az aşağı haşiyənin bağlı müdəvvərində [dairəsində] “50” rəqəmi yazılmışdır. Bu rəqəm rusca iri sarı xətlə yazılmış və qoşa xətlərlə əhatələnib müvafiq kölgəsi vardır.

Bu axırncı rəqəmin sol və sağ tərəflərində, pul rübünün [küncünün] hüdunda konturasız göy, sadə və iri xətlə rəqəmlər yazılmışdır. Əvvəlinci rübün axırında rusca “50” və üçüncünün axırında türkçə rəqəmlər yazılmışdır.

Pulun sol tərəfindəki qalın rəsimli haşiyə altında xırda, əyilmiş xətlə iki sətirdə yazılmışdır: “Heyəti-Vükəla rəisi”. Bundan sağa isə həman cərgədə Heyəti-Vükəla rəisinin imzası vardır.

Bu yazıdan aşağı həman hürufat ilə bir xətdə: “Maliyyə naziri” yazılmış və Maliyyə nazirinin imzası vardır.

Sağ tərəfdən həman yazılar, ancaq türkçə yerləşdirilmişdir.

Axırncı sətirdə rusca “Azərbaycan Cümhuriyyəti” yazılmışdır. Sözlər iri naxışlı ağ rəngli hərflərlə yazılmış və nazik kontura ilə əhatələnib müvafiq bir tərzdə qalınlaşaraq haşiyənin aşağı tərəfində yerləşdirilmişdir.

[2 -] Haşiyəli kontura

Haşiyənin ərzi 60 millimetrə və tulu 103 millimetrədir.

Pulun haşiyəsi qarışıq Avropa üsulunda birər rəsmi təsvir edir. Haşiyənin yuxarı tərəfi hər biri 1 ¼ millimetrə ərzində ağ xətləri məhdud yeddi üfüqi məsahədən [hissədən, sahədən] ibarətdir. Dörd

məsahə sarı rəngdə olub, qalan 3 məsahə isə bunların arasında kağızın öz rəngində yapılmışdır.

Bu hər üç məsahələrin ağ havalarında 14 ½ dəfə naxışlı dırnaq ilə haşiyəli rəsindən kombinasiya edilmişdir. Haşiyənin yuxarı tərəfinin ərzi 10 millimetrədir.

Həman tərz ilə yuxarı sətərə mütəbiqən [uyğun olaraq] aşağı yapılmışdır.

Haşiyənin ətrafındakı şaquli vəchləri [üzləri] 2 ¼ ərzində məsahələrdən ibarətdir. Bunlar haşiyənin üfüqi tərəflərinin axırını qapayırlar. Bu yerdə ağ rənglər vardır. Bu ağ hissələrin havasında yuxarı və aşağı tərəflərin 1 ¼ millimetrə və ərzi xətlər arasında dörd dəfə “lira” nişanlı rəsm yerləşdirilmişdir. Haşiyənin üfüqi tərəfləri arasındakı şaquli tərəflərinin hissəsi içərisində göy rənglə rənglənmiş və səkkiz dəfə naxışlı mürəkkəb rəsmlər yapılaraq öz kontur[ası] ilə bir məsahə vardır.

Pulun vəsətində, haşiyənin yuxarı vəchlərinin altında, bilavasitə aşağı tərəfində iki həlqəli altı pəncə naxış yapılmışdır. Bu da iki xətdə olub, araları sarı rənglə rənglənmişdir.

Biletin sağ və sol tərəflərində şaquli qayda ilə içərisində on iki pəncəli naxış olaraq iki dənə ucu iti qalınlar vardır. Naxış tünd qəhvəyi rəngdə olub ətrafında nazik xətlər vardır. Naxışdan yuxarı və aşağı tərəfə səthi-müsəlləsələr [üçbucaq səthlər] çıxıb, tünd qəhvəyi rəngdə sarı sınıq xətlərlə rəsmənmişdir. Səthi-müsəlləsələrin ətrafında nazik xətlər vardır. Ornamentin açıq hissələri sarı rənglə rənglənmişdir.

Pulun vəsətində türkçə yazılmış “50”

rəqəminin altında iki konturalı və sarı rənglə boyanmış 52 millimetrə tulu və 4 millimetrə ərzində bir üfüqi məsahə vardır.

Həman məsahənin axırında iki həlqə olub, axırlarında dəxi məsahənin içərisində iki böylə həlqələr vardır.

Bu məsahənin altında guya iki nazik xətdən asılmış kimi sarı rənglə rənglənmiş iki xətlə, bağlı, müddəvvər həlqə yerləşdirilmişdir.

3 - Şəbəkəsi

Pulun haşiyəsi ilə kənarları şimal-qərbdən cənub-şərqə tərəf dalğamış [dalğavari] göy rəngli şəbəkələr ilə örtülmüşdür. Haşiyə ilə məhdud [əhatə edilmiş] məsahə iki dalğamış bir-biri arasından keçən şəbəkələrlə örtülmüşdür. Bu şəbəkələrin biri üfüqi, digəri yuxarıda təsvir etdiyimiz kimi əyridir.

Əks tərəfi

Pulun əks tərəfi ibarətdir: 1) Yazıdan, 2) Naxışlı haşiyədən və [3] şəbəkələrdən.

1 - Yazısı

Haşiyənin yuxarisində rusca “Azərbaycan Cümhuriyyəti” yazılmışdır. Bu kəlmələr tünd qəhvəyi olaraq iri və naxışlı hürufat [hərflər] ilə yazılmışdır. Hürufat ətrafında nazik xətlər vardır. Ümumi şəbəkə bu hərflərin üzərindən keçir. O biri xətt isə, tünd qəhvəyi rəngdə ətrafında nazik xətlə olaraq naxışlı hərflərlə türkçə “əlli manat” yazılmışdır.

Mərkəzi şəbəkələr ətrafında iri rəqəmlərlə “50” yazılmışdır. Həmin rəqəm soldan türkçə, ətrafi kontura xətti olaraq və müvafiq bir surətdə qalınlaşaraq yazılmışdır. Rəqəmin altında adi hüruf [hərflər] ilə türkçə “manat” yazılmışdır.

Naxışların sağ tərəfindən həman əndazədə rusca olaraq “50” və altında da “manat” yazılmışdır. Həmin yazı miyanə [ortabab] naxışlı hüruf ilə yazılmışdır. Pulun ümumi şəbəkəsi bu iki rəqəmlər arasından keçir. Naxışın göy rəngli havasında və onun yuxarı yarımmüdəvvərində [yarımdairəsində] miyanə hüruf ilə türkçə yazılmışdır: “Saxtasını yapanlar qanunən təqib edilirlər”.

Naxışın aşağı yarımmüdəvvərində yuxarı yazıdan iki dənə səkkizguşəli və içəri ulduzlarla ayrılaraq, həman yazı iki xətdə rusca olaraq “Saxtasını yapanlar qanunən təqib edilirlər” sözləri yazılmışdır. Hər iki xətt yarımmüdəvvər tərzdə yazılmışdır.

Naxışın mərkəzi müdəvvərinin tünd qəhvəyi havasında göy rəngdə konturasız hürufat ilə toxunma qaydası ilə naxışlı olaraq türkçə “Azərbaycan Cümhuriyyəti” yazılmışdır.

Axırıncı xətt: “əlli manat” ayrı, qalın, ətrafı konturalı hüruf ilə yazılmış və içəri yuxarıya çevrilmiş kaman (duqa) [yay] kimi yerləşdirilmişdir. Bu xətt ümumi şəbəkə ilə örtülmüşdür.

2 - Münəqqəş [naxışlı] haşiyə

Haşiyənin ərzi 61 ½ millimetrə, tulu isə 103 millimetrədir.

Haşiyə qarışıq Avropa üsulundadır. Haşiyənin yan tərəfləri 28 belikdən [hürükdən] ibarət iki sütundan mütəşəkkildir. İki beliyin ¼ hissəsi görünüb, ikisi isə ancaq nişanlanmışdır.

Aşağıda sütunlar binaya 11 ½ millimetrə irtifasında [yüksəkliyində] daxil olur ki, bunun 1 ½ millimetrəsi bilavasitə sütunun uzadılmış dirəyini işğal edir. Sonra 10 millimetrə bina bir xətdə mürəkkəb

naxışlar yerləşdirilmişdir. Bu naxış da pulun üz tərəfindəki ətraf vəchlərə daxil olan naxış kimi yapılib, ufacıq təğyir [dəyişiklik] verilmişdir.

Sütunun iki səth arasında başlar vardır ki, bunların cəmi 4 millimetrədir. Sütunlar, səthlər və bina aşağı və sağ tərəfdən qalınlaşaraq göy rənglə rənglənmişdirlər.

Haşiyənin yazılarının hər biri 1 ¼ millimetrəlik ərzində iki məsahədən ibarətdir. Aşağı məsahə göy rəngli, yuxarı məsahə isə ağ kağız rəngindədir. Bu məsahənin ağ yerində haşiyənin üfqi vəchlərinə daxil olaraq pulun üz tərəfində naxış yapılmışdır.

Haşiyənin yuxarı tərəfi 10 millimetrəlik lenta təsvir edir. Bu lantanın yuxarı və aşağı hissələri göy rəngli və bir millimetrə məsahələri təşkil edir. Bunların arasındakı məsahə ağ toxunma xətlərdən yapılmış naxışla naxışlanmışdır. Bu məsahələrin axırı hər tərəfdən 4 ½ millimetrə olaraq üfqi tünd qəhvəyi rənglə hər tərəfdən 20 cızıqlarla cızıqlanmışdır. Məsahələrin qalan hissələri şimal-qərbdən cənub-şərqə doğru dalğamış şəbəkə ilə örtülmüşdür.

Pulun mərkəzi hissəsi tünd qəhvəyi rəngli 16 millimetrə diametrlı müdəvvərdən ibarətdir. Bu müdəvvər üç xətlə əhatələnmişdir ki, getdikcə bunların arasındakı məsahə azalır. Bu müdəvvər 10 pəncəli naxış arasında yerləşdirilibdir. Böylə ki, naxışın 8 pəncəsi müdəvvərin müstəqim hissələrini təşkil edir. Ətrafındakı iki pəncələri şəbəkə günbəd şəklini alırlar. Naxışın yuxarı və aşağı qütbü nöqtələrində birər çıxan başlar vardır.

Naxışlar göy rəngdə olub, qoşa bağlı

konturaları vardır. Bu xətlərdən xaric, konturalara müqabil daha iki xətt vardır. Bu xətlər başların altından keçərək sağ və sol tərəflərə çıxıb, daxilində ürək misalı olaraq lira şəklini alırlar. Ürəkmisal xarici qoşa xətlərin arasındakı məsafə göy rəngdədir.

Bu naxışın başı üstündə ümumi şəbəkələr ilə örtülmüş qoşa nazik xətlə bir naxış daha vardır. Mərkəzi naxışın sağ və sol tərəflərində iki vinyetkalardan ibarət naxışsız xurma ağacı yarpağına oxşar yarpaqlar yerləşdirilmişdir. Yuxarı vinyetkaların ağ cızıqları vardır.

Palmettalar bütün şəklin ətrafında ağ xətdə olaraq göy rənglə rənglənmişdir.

3 - Şəbəkəsi

Pulun haşiyədən kənarına kimi şimal-qərbdən cənub-şərqə doğru dalğamış şəbəkə ilə örtülmüşdür. Haşiyənin yuxarı cızıqlanmamış hissəsi dəxi həmin şəbəkə ilə örtülmüşdür. Haşiyə ilə məhdud məsahə mərkəzi naxış və palmettalardan siva [başqa], göy rəngdə muaret şəbəkəsi ilə örtülmüşdür. Bu şəbəkə sol tərəfdə bir qədər yayılmış, bəsit və iri əndazədədir.

Maliyyə naziri: Əliağa Həsənzadə

Azərbaycan Dəmiryolları Nəzarətindən

Əmrnamə nömrə 58

9 iyun 1919

May ayının 26-da Sumqayıt istasyonu telefonçusu Nikolay Pokrovski istasyona gəlib, Dabravol ordusunun hücum etməsi hərəkətinin qət edilməsi [qərara alınması] və qeyrə haqqında yalan və həyəcanlı şayiələr buraxmışdır. Buna görə dəmiryol qulluqçuları arasında həyəcan

qalxıb, onlardan bir paraları hətta şeylərini yığıdırmağa belə başlamışlardır. Sumqayıt istasyonu candarması Aslan Babayev tərəfindən vaxtılı-vaxtında ittixaz edilən [görülən] bacarıqlı tədbirlərə görə qulluqçuların işi başlanıb, ittixatla tamamilə bərtərəf edilmişdir [aradan qaldırılmışdır]. Məzkur [adı çəkilən] candarma Aslan Babayevin vaxtılı-vaxtında lazım gələn binagüzarlıqda bulunmasına [addımlar atmasına] görə, xidməti cəhətdən ona öz razılığını izhar edirəm.

Əslində imza etdi:

Yollar naçalnik

T[eymur bəy] Məlikaslanov

Mühafizə naçalnik

[Xanbaba bəy] Sədrəddinbəyov

Kargüzar (imza)

Əmrnamə nömrə 59

16 iyun 1919

Ələt-Culfa dəmiryolu təşkilatı başlanması münasibətilə bu yolun mühafizə qulluqçuları ştabı təsdiq edilənə qədər Osman bəy Mirzəbəyov Bakı şəhərində müvəqqətdən mühafizə naçalnik ixtiyarında qalmaqla bərabər, Azərbaycan Dəmiryolları mühafizə naçalnikinin 2-ci müavini vəzifəsini ifa etməyə buraxılır.

Əslində imza etdi:

Dəmiryol naçalnik mühəndis

Vəkilov

Mühafizə naçalnik

[Xanbaba bəy] Sədrəddinbəyov

Kargüzar (imza)

Əmrnamə nömrə 61

21 iyun 1919

1) Müşahidə edilmişdir ki, mühafizə xidmətçiləri nədənsə müqərrər edilmiş

[qərarlaşdırılmış] uniformanı geyməyirlər. Bilatərəddüd [tərəddüdsüz, dərhal] ifasından və nəzər-diqqətə alınmasından ötrü elan edirəm ki, təhti-idarəmdə [tabeçiliyimdə] olan dəmiryol mühafizə xidmətçilərinin hamısı xidmət əsnasında öz vəzifələrinə müvafiq müqərrər edilmiş uniformanı geyməlidirlər.

2) Elan edirəm ki, mühafizə qulluqçuları xudsəranə [özbaşına] bir surətdə vəzifələrini buraxdıqlarına görə nəinki bir tək xidmətdən kənar ediləcəklər, bəlkə məhkəməyə də veriləcəklərdir. Uçastok naçalnikləri [sahə rəisləri] bu əmrnamənin mühafizə qulluqçuları tərəfindən dürüst ifa edilməsinə nəzarət edib, hər bir itti-faqda [hadisədə] mənə xəbər verməlidirlər.

3) Yay istisi münasibətilə müsri [yoluxucu] xəstəliklər zühur etməsin deyə dəmiryol xəttində, həmçinin bütün istasyonlarda, ələlxüsus fəhlə məntəqələrində olan mühafizə xidmətçilərinə əmr edirəm ki, sihiyyə [səhiyyə və gigiyena] qanunlarını gözləməyi tələb etsinlər.

Əmrnamə nömrə 62

25 iyun 1919

Bakı şəhərinin qradonaçalniki və polismeysterinin bəyanatına müvafiq elan edirəm ki, Azərbaycandan Gürcüstana gedən şəxslər Azərbaycan Cümhuriyyəti nəzdində olan Gürcüstan nümayəndəsindən icazə vəsiqəsi almalıdırlar.

Əslinə imza etdi:

Azərbaycan Dəmiryolları mühafizə naçalniki əvəzinə [Osman] Mirzəbəyov Əslinə mütabiqdir. Kargüzar (imza)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

London - Kopenhagen [Kopenhagen] vəsitəsilə Peştədən xəbər verilir ki, əksinqilab hərəkəti qətiyyənlə tərk edilmişdir. Əksinqilabçılara qarşı terror elan edilmişdir. Onları asırlar. Hər kəsdə silah tapılır, atmaqla edam edilir.

Berlin - Dəmiryol əməlləri [fəhlələri] tətıl etdiklərindən dolayı dəmiryol hərəkəti dayanmışdır.

Fransa ordusunun tələfatı

Büdcə komissiyasının məruzəçisi Marren aprelin 1-i 1919-cu ilədək Fransa ordusu tələfatı barəsində zeyldəki [aşağıdakı] məlumatı verir:

Ölən afiserlər 32.000 nəfər, əsl fransız saldatlarından önlər 1.006.100 nəfər, Şimali Afrikadan alınan saldatlardan 27.000 nəfər, müstəmləkə qoşunlarından 24.600 nəfər, xəbərsiz [itkin] düşənlər 2.500 nəfər, xəbərsiz düşən Avropa saldatları 246.500 nəfər, Şimali Amerikadan alınan saldatlardan 9.000 nəfər. Dokladçı flot tələfatından da bəzi məlumat vermişdir.

(Bolşeviklərin məlumatı)

Melitopol səmtində Belqorod üzərinə olan düşmən hücumu dəf edilmişdir. Ştab naçalniki rotmistr Paşkovski və bir general qətl edilmişdir. Ştabın məktubat və əmrnamələri tövqif [həbs] edilmişdir.

* * *

Konstantinoqrad səmtində - Tərəfi-mizdən Lunnaya mövqifi işğal edilmişdir.

SÜLH ƏTRAFINDA

Müharibə hənz qurtarmamışdır

Havas agentliyi xəbər verir ki, sülh müahidənaməsinin [sazişinin] imzalanması ilə müharibə qurtarmamışdır. Şərqi gələcəyi həll edilməlidir. Türkiyə və Bolqariya məsələsinə həll etmək üçün hələ altı ay vaxt istər.

Smets'in bəyanatı

London - Smets bir bəyanamə nəşr edərək deyir ki, o sülh müahidənaməsinin onun üçün imza etməmişdir ki, sülh müahidənaməsi onu razı salmışdır; ona görə imza etmişdir ki, müharibəni bitirmək lazım idi. Çünki cahanın sülhə ehtiyacı vardır.

Altı aylıq mütarikə [atəşkəs] zamanı dörd illik müharibə qədər dünya üçün möhlik [öldürücü, təhlükəli] idi. Bu sülh müahidənaməsi camaatın arzu etdiyi sülh deyildir. Mən çox təəssüf edirəm ki, yalnız düşmən tərəfin əsgəriyyəti [militarizmi] məhv edilmişdir.

Nə qədər ki qaliblər məğlub tərəfə lazımlı gələnlə müavinəti verməyirlər, Avropanın bir hissəsi bərbad olacaqdır. Rusiya zülmət içindədir. Sair məmləkətlərin də Rusiya halına düşəcəyi ehtimal daxildir.

* Müttəfiqlərin Şurayi-Alisi [Ali Şurası] Avstriya, Bolqariya və Türkiyənin sülh müahidənaməsinə baxmışdır. Türkiyə müahidənaməsindən başqa, Avstriya və Bolqariya müahidənaməsi bu günlərdə qurtararaq, Türkiyə nümayəndələri bu günlərdə İstanbula əzimet edirlər [yola düşürlər].

Yekaterinoslav səmtində şiddətli müharibələrdən sonra qırmızı qoşunlar Suxaçyovkanı işğal etdilər.

Valuyk səmtində düşmənlərin güclü qüvvəsi təzyiqi altında bizim hissələrimiz Novı Oskol denilən yeri tərk etdilər. Bobrov üzərinə olan düşmən hücumu dəf edilmişdir.

Kamişin səmtində Lapşinski mövqifi [stansiyası] üzərinə edilən düşmən hərəsi dəf edilmişdir.

Tsaritsın cəbhəsində düşmənlərin külli qüvvəsinin təzyiqi altında biz[im] hissələrimiz Kamişinin 50 verstliyinə yeni səngərlərə çəkilmişlərdir.

Qərb cəbhəsində

Petrozavod səmtində - Petrozavod-Olonets yolu düşmənlərdən təmizlənməmişdir.

Narv səmtində - Peterqofun cənub-qərb tərəfində vaqe [yerləşən] Malenkovo, Trunovo kəndləri, Qatçinanın cənub tərəfində isə Poddubye kəndləri işğal edilmişdir.

Novo-Svenç səmtində - Luninetskin şimal tərəfində vaqe Lisino kəndindən bizim hissələr çəkildilər.

Proskurov səmtində - Proskurovun şimal-qərb hissəsində biz bir neçə kəndləri işğal etmişik.

Şərq cəbhəsində

Qızgın müharibədən sonra Puqaçyovskini işğal etdik.

Buzuluk səmtində - Buzulukun cənub tərəfində bizim hissələr bir neçə səngərləri işğal etmişlərdir.

Perm səmtində - Çernomor zavodu yanında müharibə davam edir.

QƏZETƏLƏRDƏN

Kiyevdə

Hal-hazırda hər tərəfdən bolşevik müəssisələri Kiyevə gətirilməkdədirlər. Moskvadan ayrı-ayrı müəssisələrin təxliyə edilməsi başlanmışdır. “Sentsaxar” bolşevik hökuməti paytaxtından köçürülüb Kiyevə gətirilmişdir. Kiyevə gətiriləcək Litva hökuməti müəssisələri üçün 2370 bina hazır edilməsi üçün təcili binagüzarlıq [sərəncam] verilmişdir. Həmin binalara Xarkov və Odessadan köçürüləcək müəssisələr də yerləşdiriləcəklərdir.

Üsyan

Kiyev yaxınlığında bir para yerlərdə kəndlilərin üsyanı başlanmışdır. Üç böyük kənd kəndliləri Kiyevi işğal edib bolşevikləri qovmaq qəsdini silah götürüb Kurenovkaya hücum etmişlər. Bu hücum müvəffəqiyyətsizliklə qurtarmışdır. Bolşeviklər bir çox kəndliləri güllələyib kəndləri dağıtmışlardır. Kəndlilər Kiyev altında olan Apştayn zavodunu və ona yaxın yerləri zəbt edib bolşevikləri həyəcana salmışlardır.

* * *

“Qızılağac” paroxodunun Lənkəran bolşevikləri tərəfindən tutulması haqqında verilən xəbər də əsilsizdir. Həman paraxod hal-hazırda dabravol ixtiyarındadır.

İngiltərə bəhriyyə nəqliyyatı idarəsindən alınan xəbərlərə görə, Hacı-Tərxanın Dabravol ordusu tərəfindən işğal edilməsini təsdiqedicə rəsmi xəbər alınmamışdır.

Krımın bolşeviklərdən təmizlənməsi

Könüllü ordu komandanlığından vərilən son məlumata görə, bütün Krım yarımadası Şura qoşunlarından təmizlənməmişdir. Külli qənimət alınmışdır. Perekop general [Mixail Nikolayeviç] Vinqradov qoşunları tərəfindən işğal edilmişdir. Vinqradov Krıma qubernator təyin edilmişdir.

* Hələ təsdiq edilməmiş olan xəbərlərə görə, iyul ayının 15-də Poltava Könüllü ordusu tərəfindən işğal edilmişdir.

* General Pokrovski ordusu tərəfindən qayət qızğın müharibədən sonra Kamışın şəhəri işğal edilmişdir. Şəhərin müdafiəsi üçün lazım gələn tədbirlər ittixaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür]. Çünki bolşeviklər əks-hücuma hazırlaşırlar.

Hacı-Tərxan əhvalı

Petrovskdan [Mahaçqaladan] gələn “Kaspi” paroxodunun mexaniki Hacı-Tərxan altında vəqə olan axırıncı müharibələr haqqında böylə məlumat verir:

İyunun 27-də inadlı müharibədən sonra dabravollar “Yekaterina”, “Sinovya”, “Retvizan” və “Krepiş” adlı bolşevik paroxodlarını tutmağa müvəffəq olmuşlardır. Bu paroxodlardan üç əvvəlcisi çarxılı, axırıncı isə motorludur. Həman gəmilərdə beş nəfər bolşevik komissarı həbs edilib güllələnmişlərdir.

İyulun 3-də dabravollar təzədən dörd dənə paroxod tutmağa müvəffəq olmuşlardır. Bu qərar üzrə bir həftə ərzində dabravollar əlinə 8 bolşevik gəmisini keçmişdir.

Axırıncı günlər dörd tərəfdən Hacı-

Tərxana hücum olurdu. İyulun 6-da Petrovskda bəhriyyə ərkanında [donanma qərargahında] nim-rəsmi [yarım-rəsmi] xəbərlər alınmışdır ki, Krasnı Yar – Hacı-Tərxan xəttində vəqə olan inadlı müharibələr nəticəsində Hacı-Tərxan Dabravol ordusu tərəfindən işğal edilmişdir. Şəhər işğal edilən zaman bolşeviklər tərəfindən şəhərdə 600 əsgər qaldırılmışdır [saxlanmışdır]. Buna baxmayaraq, bu xəbərlər mövsuq [mötəbər] mənbələrdən deyildi və “Kaspi” paroxodu Petrovskdan azim olana [yola düşənə] qədər Dabravol ordusunun bəhriyyə ərkanı tərəfindən alınan xəbər təsdiq edilməmişdi.

Hacı-Tərxanın şimali tərəfinin minalanmış və Volqa kanalında barj və paroxod qərq edilmiş olduğu haqqında verilən xəbərlər əsilsizdir. Həman göstərilən tərəflərdən bolşeviklər mümaniat [müqavimət] göstərməmişlərdir. Volqa sahilində yaşayan əhali bolşevik komissarları əleyhinə olub, mümkün qədər bolşeviklərlə mübarizədə dabravollara kömək edirlər.

Türküstanda

- Ramazan bayramı günü Aşqabadda olan Azərbaycan Hökuməti konsulu Aşqabadda yaşayan Azərbaycan təbəələri möhtaclarına 10.000 rublə ianə etmişdir.

- Azərbaycan konsulu türkmən və yəməd oğlan və qızlarının Azərbaycan ibtidai və edadi məktəblərinə qəbul edilməsi üçün hökumət nəzdində təşəbbüsatda bulunmuşdur. Kasıb sinifi uşaqları ilə bərabər Yəməd xanın iki oğlu və qızı, [Eyvəzbəyov] Uraz Sərdar oğlu və Hacı Muradın qardaşı oğlu dəxi Azər-

baycan Cümhuriyyəti məktəblərinə gəlmək arzusunda olduqlarını bildirmişlərdir.

**NƏZARƏTLƏRDƏ
[NAZİRLİKLƏRDƏ]****Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarətində**

- Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti tərəfindən Batuma gedən komissiyonun aldığı parça, çəkmə, şəkər və bu kimi başqa şeylər bu günlərdə Ticarət və Sənaye Nəzarətinin mağazasında və başqa təyin olunacaq yerlərdə əhaliyə münasib qiymətlə təqsim ediləcəkdir [bölünəcəkdir].

- Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti şimdiki qədər əlbisəlik üzündən sıxıntı çəkən köy xalqının ehtiyacını dəf etmək və gələcəkdə əhalinin arasında sənayeni nəşr etmək [yaymaq] məqsədilə yun və pambıq toxuyan culah [culfa, bez toxuyan], cəhrə və bu kimi başqa alətlərin ehtiyacına şüru etmişdir [alətlərin hazırlanmasına başlamışdır]. Və həmçinin məzkur kargahda [deyilən iş yerində] işləyəcək kimşələri öyrətmək üçün dəxi müəllimlər cəlb etmişdir. Az bir zamanda Nəzarətin hazır edəcəyi dəsgahlar cəmiyyəti-xeyriyyətlər, kooperativlər, Kəndlilər İttifaqı kimi cəmiyyətlər vasitəsilə köy xalqının arasında əlverişli şəraitlə nəşr edəcəkdir [yayacaqdır]. Bundan sonra köylülər kəndi ehtiyaclarını kəndi əlləri ilə rəf edəcəklərdir [aradan qaldıracaqlar]. Bundan başqa, əsgər ehtiyacına lazım gələcək əlbisəlikləri məzkur kargahlar vasitəsilə

vücudə gətirib, Gürcüstandan sifariş etmək zəhmətindən qurtaracaqdır.

* * *

Amerika Qaçqınlar Cəmiyyəti Gürcüstanda polyaklara məxsus kargahı alıb Ermənistanə nəql etməklə, Ermənistanda əl işinə tərəqqi veriləcəkdir.

XARİCİ SİYASƏTİMİZ

- 6 -

İngiltərə ilə dostluq

Avropa müharibəsi xırda millətlərin nə qədər qüvvətsiz və böyük hadisələr qarşısında qüdrətsiz olduğunu göstərdi. Bu millətləri siyasi tufanlar yuyar götürür. Bunun üçün xırda millətlərə böyük bir dost qazanmalıdır. Bu dost olarsa və arada iki tərəf də bu dostluqdan fayda götürmək ehtimalı varsa, dostluq sabitliyini təmin edər. Balkan millətlərinin tarixi göstərir ki, ancaq rus dostluğu və millətlər rəqabəti sayəsində balkanlılar müstəqil olaraq meydana çıxdılar. Rus iştahası Balkanı udmaq istəyirdi. Bu iştahaya meydan verməmək üçün istiqlalə riza göstərildi. Rus ilə Qərbin rəqabəti sayəsində Balkan millətləri qazandılar.

Beynəlmiləl dostluq yalnız faydadan asılıdır. Bütün məsələlərin həllinə bu nöqtəyi-nəzərdən baxılır. Gözümüzün önündə Polşa dövləti ehyə olunur [dirildilir] və bu məmləkət təşkilində Avropa, ələlxüsus Firəngistan polyaklardan çox çalışır. Neyçün əcəba?

Məsələ aydındır. Polyakların istiqlaliliyyəti alman üçün bir yumruqdur. Sabah genə Almaniyə müharibə ilə meydana çıxarsa, Polşanı arxasında görər və Firəngistana hücum məsələsi alman üçün bir az çətinləşər.

Deməli, bütün beynəlmiləl əlaqə qarşı fayda üzərində möhkəmləşir. Adətən xırda millətlər qarşı faydadan çox, qarşı təzaddan istifadə edirlər. İki qüvvətli dövlət arasında bufer olaraq təşəkkül edirlər.

Bu nöqtələrdən baxdıqda, Azərbaycanın coğrafi vəziyyəti çox gözəldir. Bir tərəfdən böyük rus tufanı, o biri tərəfdən İngiltərə faydası. Rus tufanı iki yüz ildən bəri gözünü cənuba – Hindistan yollarına tikmədədir. İki əsrdir ki, addım-addım Hindistana yavuqlaşır. Bu yolu kəsmək üçün rus tufanını durdurmaq məqsədlə Azərbaycan ilə Gürcüstan istiqlaliliyyətini tanımaq icab edəcək [lazım gələcək]. Bu dövlətlərin təşəkkülü doğrudan-doğruya İngiltərə faydası ilə mərbutdur [bağlıdır]. Bizim üçün də əlverişlidir. Çünki Rusiyadan ayrılıb hür yaşamaq gürcülər və bizlər üçün tarixi bir məqsəd, həm də müqəddəs bir məqsəd idi. Gec-tez rus axını, rus mühacirliyi tapdağı olub məhv olmağımızı bilirdik. İngiltərə isə bizi öz faydası üçün tutmaq məcburiyyətində olacaqdır. Bu məmləkətdən bizə zərər gəlməz. Bunun mühacir kimi ölkəni hərc-mərc edən məsələsi yoxdur. İngilislər bizdən faydalanmaq istədiyi kimi, biz də onlardan faydalanacağıq. Onlarla bizim aramızda şübhə doğuran bir məsələ də yoxdur ki, ortalıqda soyuqluğa səbəb olsun. Biz xırda bir millətik. Hür yaşamaq istərik. Aləmşümül məsələlərlə uğraşmayacağıq. Qüv-

vətimizə görə iş görəcəyik. Yəni vətənimizin tərəqqisi yolunda çalışacağıq. İttihadı-islam və ya türk ittihadı kimi xülyəpərvər fikirlər gözümüzün önündə qoca bir Osmanlı dövlətini yıxdı. Bunun səbəbini xalqın geniş sinifi belə duyub anladı. Ziyalılarımız isə bunu çoxdan etiraf edib durmadadırlar. Bizim bütün məqsəd və amalımız Azərbaycanımızdır. Bu yolda kim bizi tutarsa, biz də ona rəğbət və meyil göstərərək.

Bu gün ingilislər Qafqazdan çəkilib, yerinə italyanlar da gəlsə, genə İngiltərə dostluğundan çəkinməməliyik. Bu millət dünya siyasətində həmişə böyük rollar oynayıb və oynayacaqdır. Millətlər hüququna riayət etmədə, onların istirahətini təmin etmədə, millətləri tərəqqi yolu ilə götürmədə Avropada birincilik qazanıb-dır.

Əminəm ki, ingilis dostluğu bizi asudə yola çıxaracaqdır. Çünki iki millətin də faydası bunu istəyir.

Yusif Vəzirov

AZDIR

Azərbaycan Məclisi-Məbusanınının 7 və 8 təmmuz [iyul] tarixli iclasları tamamilə Qarabağ məsələsinə həsr edilmişdir. Qabaqlarda dəxi Parlamanda bu məsələ qalxmışdı və şübhəsiz bundan böylə də kərratla [dəfələrlə] qalxacaqdır. Hələ 10 təmmuz iclasının da bu məsələ ilə iştiğal edəcəyi [məşğul olacağı] şübhəsizdir. Qara bəy [Qarabəyli], Şəfi bəy [Rüstəmbəyli] və sairələri saatlarla danışırlar, çox sözlər deyirlər.

Fəqət bu çoxluqda nə qədər azlıq var!

Azdir!

Qarabağ haqqında denilən bu sözlər tamamilə haqq, fəqət azdır. O qədər ki deməlidir. Və demək olar deməyirlər. Deyə də bilməzlər. Çünki bu danışanlar nə qədər ürəyi yanan qardaş olsalar da, uzaqdan gəlmiş heyət əzasıdırlar [üzvləridir]. Bunlar ancaq bir hadisəni tənvir edirlər [ışıqlandırirlər], lakin ən yaxşı tənvir etdikləri halda belə bütün Qarabağ məsələsini əhatə edəmməzlər. Bunu ancaq qarabağlı, əqəllən [ən azı] 10-15 illərlə Qarabağ daxilində yaşamış, məktəbi-həyat [həyat məktəbi] görmüş, Qarabağ övzasını [vəziyyətini] məhəllində [yerində], həyat səhifələrində öyrənmiş, böyük bərabər kiçik məsələlərə, cüziyyətdə [xırdalıqlara] belə vüquf yetirmiş adamlar tənvir edə bilərlər.

Fəqət Parlamandakı Qarabağ vəkilləri ağızlarına su almışlar. Guya bütün Məclisi-Məbusan həyatında bir kəlmə belə danışmamağa əhd etmişlərdir.

Həyat təcrübəsinin göstərdiyi, vəzifənin anladığı üzrə həziran [iyun] ayından bəri xüsusən Zəngəzurun od-alov içində bulunduğu hazırkı zamanda Qarabağ məbusları hökumət qapılarında, Parlamanda iclaslarında, türkcə, rusca, hətta gürcü, alman, fransız və ingilis dillərində çıxan qəzetələr sütunlarında, Azərbaycan və əcnəbi dövlətlər nümayəndələri hüzurunda fəryad etməli, biçərə qarabağlıların halını göstərməli, əhvalını təsvir etməli, nə kimi fəlakət içində olduqlarını hamının nəzərinə, qulağına yetirməli idilər.

Lakin etməyirlər. Dinməyirlər, danışmayırlar. Təmsil etdikləri camaatın dərdini nəinki ruslar, firənglər, ingilislər, hət-

ta bakılılar da bilməyirlər. Ağdam, Şuşa Qaryagin, Qarabulaq və Zəngəzur məbusları hələ Bakıdakı müsəlmanlara da öyrədə bilməmişlərdir ki, Qarabağ nə haldadır.

Paytaxtımızın ziyalı müsəlmanları hələ bilməyirlər ki, Qarabağın vəziyyəti nədir.

Böylə olan surətdə əcnəbilər, avropalılar nə bilsinlər?! Doğrudur, onlar məlumat alırlar, bilirlər, fəqət düşmən mənbəyindən [mənbələrindən] aldıkları yalan məlumat əsası ilə... Həqiqəti isə deyən olmamışdır. Dübərə əz edirəm: Bunu Qarabağ məbusları etməli idilər. Lakin etməmişlərdir və etməyirlər. Əminəm ki, bundan böylə də etməyəcək, edə bilməyəcəklərdir.

Halbuki Qarabağ məsələsi hazırda Azərbaycan üçün dövlət nöqtəyi-nəzərindən yeni bir Elzas-Loren, milliyyət nöqtəyi-nəzərindən yeni bir “Türkiyədə erməni məsələsi” surətini almışdır.

Məbuslarımız bunu bilirlərmi? Bilirlərsə, nə fikirdədirlər?

Nə yaptılar deyə sual verməyirəm. Çünki mənə yəqin məlumdur ki, bir şey yapmamışlardır. Vəhalonki [halbuki], görməli iş, danışmalı söz, ittixaz etməli tədbirlər o qədərdir ki, işləyən axtarır.

Bu xüsusda sonra.

Qarabağlı

QIRMIZI QAN VƏ QARA MÜRƏKKƏB

- 2 -

Bir ildir ki, Qafqazda üç cümhuriyyət əmələ gəlmişdir. Bu gödək müddətdə

Gürcüstan ilə Ermənistan tamam idarələrini milliləşdirdilər. Hətta teleqraf hürufatına [şriftlərinə] qədər icad edib, erməni və gürcü dillərində müxabirələşməyə [xəbərələşməyə] başladılar.

Azərbaycan idarələrinə gəldikdə, milliləşmək fəqərəsi [məsələsi] bunların bir çoxuna hələ bacadan da baxa bilməmişdir. Zira burada vəzifə daşıyan taqımı müxtəlif millətlərdən ibarətdir. Buranın milləti-hakiməsi türklər olduğu halda, vəzifədarlarının ən çoxu ruslar, yəhudilər, gürcülər, ermənilərdir. Bunun da ümdə səbəbi milləti-hakimənin səltənət müəssisələrinə yarar məmurları mövcud və mühəyyə [hazır] olmadığından, təhti-təbiəsində [vətəndaşlığı altında] bulunan məhkum millətlərə möhtac qalır. Ayrı bir çarə də yoxdur. Ya gərək millətin oxumuş əfradı [fərdləri] o dərəcəyə qədər artıq olsun ki, asan vəchlə müəssisələrə, ənva [müxtəlif] təşkilata onlardan qəbul olunsun. Əks surətdə xahi-naxahi [istər-istəməz] xaricilərdən dəvət olunmasıdır.

Hərgah müəssisələrimizdəki məmurların siyahısına diqqət yetirsək, görürük ki, bunların 70 faizi və bəlkə 80 faizi xaricilərdir. Bunlar türkcənin nə şifahisini, nə də təhririni [yazılısını] bilirlər. Qalan 20 faizinə gəldikdə, bunlar da ana dilindən bisavad yaxud kəmsavad türklərdir ki, əksəriyyəti təşkil edən xarici məmurlar arasında dalğalanaraq milliləşdirmək məsələlərində əsla və qət'a bir iş bacarmayırlar.

Madam ki, əksəriyyət xarici məmurları əlindədir, təbiidir ki, azacıq türk məmurları istədiklərini yapamazlar. Milli şüarlarına da müvəffəq olamazlar. Çünki buna xarici məmurları mane olub, is-

tədikləri dildə qonuşarlar, yazışarlar. Üsuli-idarəni öz arzu və xahişləri ilə düzəldərlər. Əcəba halımız bu qərar ilə davam edib gedərsə, vaxtilə milli bir səltənət təsisinə müvəffəq olarız mı?

Ola bilməz! Zira milli səltənətin təməli və əsası millət məmurlarından yaxud həqiqətən milliləşmiş vəzifədarlardan ibarətdir. Bunların hər ikisi meydan-da isbati-vücut etmədikcə [varlığını göstərmədikcə], səltənətimiz naqis bir səltənətdir. Və bu nöqşan ortalıqdan qaldırılmadıqca, istiqlalımız xof ilə rəca [qorxu ilə ümid] arasında davam etməyə məcburdur. Özümüzü aldatmayaraq bu məsələni bir azca dərinə düşünəlim.

Bu gün rus, yəhudi və erməni məmurlarımız türkcə bilmədiklərindən dəftərxanalarımızı rusca idarə edirlər. Zətən bunlar rus hökumətindən bizə intiqal etmiş [keçmiş] çinovniklərdir (məmurlardır). Bunların türkcəni öyrənməyə yaşları müsaid [uyğun] olmadığı kimi, buna əsla həvəsləri də belə yoxdur. Ancaq bunlar gözəlcə anlayırlar ki, bundan sonra Azərbaycanda yaşayan zəvat [şəxslər] türk olmasa da, heç olmasa türkləşmiş yaxud türklüyə maraqlanmış əcnəbilər gərək olsun. Azərbaycana maraqlanmayan məmurlarımız bunu çoxdan anlamışlar ki, inadlıqlarında davam edərlərsə, bir vaxt Azərbaycanda çörəksiz qalarlar. Binaənileyh [ona görə], bunlar var qüvvələri ilə çalışırlar ki, rus nüfuzunu Azərbaycanda həm daxilən və həm də xaricən gücləndirsinlər. Mümkün olarsa, burada rus boyunduruğunu keçmişdəki kimi təzələsinlər ki, yenə köhnə hökumranlıqlarını bərpa etsinlər. Türk demokratiyasına mirqəzəb [cəllad] kəsilib qanlarını sorsunlar.

Bunların daxili səyləri bundan ibarətdir ki, rus dövründən qalma idarələrin nizamı həman qərar ilə qalsın. Məhkəmələrdə rus zakonları [qanunları] davam etsin. Mühakimə rusca aparılsın. Teleqramlar rusca çəkilsin. Ərizələr rusca, dəftərdarlıq rusca, məzbətələr [protokollar] rusca, həpsi, həpsi rusca...

Xarici səyləri də – həmişə gözlərinin biri şimala baxıb Denikinləri kəməli-iztirab ilə axtarır.

İndi bir qədər mülahizə olunsun ki, böylə məmurlardan etibar, xüsus [safıq] və sədaqət kimi əxlaqi-həsənə [gözəl əxlaqi keyfiyyətlər] gözləmək olarmı? Ümuri-milliyəmizi [milli işlərimizi] bunlara həvalə edə bilərizmi? Yəqinimdir ki, bu sualların cavabları hamıya məlum və aşkardır.

Təəccüb burasıdır ki, bunların hamı partiyaları, sağdan sola qədər, burjuvalarından demokratlarına qədər hamısı şimal fatehlerini gözləyirlər. Kimisi Denikini, kimisi də bolşevikləri... Xülasə, hər kəs olur-olsun, ancaq şimaldan gəlsin. Azərbaycanlıların da canı cəhənnəmə.

Pəs [elə isə], milləti-hakimədən, yəni türklərdən kifayət edəcək qədər sədaqət məmurları ərsəyə gətirməyincə, səltənətimizin rişədar [kök salmasına] və möhkəmliyinə inana bilməz.

Azərbaycanımızı bolşevik və daşnakların çəngalından [caynağından] xilas etmək üçün yüz minlərlə cavanlarımızı şəhid verdik, bir hökumət təsis etdik. Lakin bununla məsələnin müqəddiməsi ancaq başlandı. Əsl-əsas isə müxtəlif müəssisələr üçün namuskar məmurlar yetişdirməlidir. Və illa [yoxsa], şəhidlərimizin qanı hədə yerə gedər.

İştə, həmin məmurlar məktəb görmüş, məlumatlı mütəxəssislərdən ibarət olduğu üçün məktəblərimizdə bunların yetişdirilməsi üçün gərək çalışaq. Bu barədə gələn dəfə.

Farhad Ağazadə

UNUTMUŞLAR

“Dağıstan” qəzetəsinin son nömrələrindən birində bu sərlövhə ilə bir məqalə yazılmışdır ki, həm qismən Azərbaycan həyatına aid, həm də Cibaliyyun İttihadı [Birləşmiş Dağlılar Respublikası] dövlətinin hökumət işlərinə işıq salan bir fəqərə [hadisə] olduğundan, eynilə iqtibas və qarelərimizə [oxucularımıza] təqdim edirik:

Keçən sənə dekabr ayında Çermoyevin hökuməti istefa verdikdən sonra Pşemaxo Kotsev cənablarının təhti-rəyasətində [başçılığı altında] yeni bir hökumət təşkil olmuşdu. O vaxt Teymurxanşuradakı İngiltərə heyətinin rəisi hökumət rəisinə rəsmən bu sözləri söyləmişim:

“Dağıstanın, Cibaliyyun İttihadı Cümhuriyyəti daxilində olmaq Müttəfiqlərində müqərrər [qararlaşıdırılmış] bir şey deyildir.

Cibaliyyun İttihadı Cümhuriyyəti təsdiq olunacaqımı, olunmayacaqımı, bunu istiqbal [gələcək] göstərəcək. Fəqət siz dağıstanlılara söyləyiniz ki, onlar Azərbaycanla ittihad etsinlər və bilsinlər ki, Terek vilayəti və sairə Denikin təhti-nəzarətində [nəzarəti altında] qalacaqdır.”

Bu mühüm və əmiq [dərin] məsələni yalnız rəisi-hökumət cənablarının qulaq-

ları eşitmişdir. Bu mühəqqəq [şübhəsizdir]. Ehtimal ki, sair hökumət əzaları [üzvləri] dəxi bunu rəisi-hökumət tərəfindən eşitmişlərdir. Fəqət Məclisi-Məbusan əzaları bu sözləri eşitməkdən və bilməkdən bilkülliyə məhrum qaldı. İştə Məclisi-Məbusan ilə hökumət arasında olan münasibət...

Bu sənə 1-ci apreldə Qroznıda vaqe olan ictimalarda [yığınaqlarda] məzkur [deyilən] İngiltərə heyətinin rəisi kəndi sözlərini təkrar Çeçenistan qubernatoru dağıstanlı miralay [polkovnik] Məhəmməd Cəfərova söyləmiş və əlavə etmiş ki:

“Mən bunu rəsmi surətdə söyləyirəm. Bir qaç ay müqəddəm [qabaq] hökumət rəisinə dəxi söyləmişdim. Fəqət rəisi-hökumət mənim sözümə əhəmiyyət vermədi zənn edirəm.”

Cəfərov Dağıstana övdət etdikdə [qayıtdıqda] Məclisi-Məbusan əzaları bunu anlar və dərhal hökumət rəisindən məlumat istərlər. Hökumət rəisi cavabən, "Doğru, söyləmişdi, fəqət mən unutdum" deyər.

Əvət, unutmuşlar. Dağıstan üçün həyat və ya məmat [ölüm-qalım] məsələsi məsabəsində [yerində] olan bu məsələyi-mühimmə hökumət rəisi xatirindən çıxmış.

Azərbaycanla ittihad məsələsi bir qaç dəfə Məclisi-Məbusanın Dağıstan məbusları tərəfindən mövqeyi-müzakirəyə qoyulmaq tələb edilmişsə də, şimaldan gələn məbusların və Dağıstandan olub da onlara tərəfdar olanların ədəmi-müvafiqətindən [münasib görməməsindən] da-ima təxir olunurdu.

Miralay Cəfərovdan bu məlumat alın-

dıqdan sonra Dağıstan məbuslarının bəziləri bu məsələni qəti surətdə mövqeyi-müzakirəyə qoyulmağı tələb etdilər. Bu dəfə dəxi şimaldan gələn məbuslardan maəda [başqa], Dağıstan məbuslarının bəziləri, hətta şimdi Azərbaycana ən sadıq dost olanlar və Azərbaycanı məlcəgah tutanlar [özlərinə sığınacaq yer kimi görənlər] buna mane olmağa başlamışdılar. Fəqət dağıstanlılardan ittihad tərəfdarı olanların israrı ilə bu məsələ xüsusunda layihə yazmaq üçün Məclisi-Məbusan tərəfindən bir komiyaon intixab edilmişdi [seçilmişdi]. O günlərdə siyasətdə olan təğyirdən [dəyişiklikdən] dolayı komiyaon üçün işləmək mümkün olmadı.

“İSTİQLAL” QƏZETƏSİNƏ CAVAB

19 nömrəli qəzetənin üçüncü səhifəsinin üçüncü sütununda mənə xitabən yazılan “Tarixi bir mütaləni tənqid: tənqidi tənqid” sərlövhəli məqaləniyə müfəssələn verdiyim cavabı şimdihə qədər qəzetəniyə dərc etmədiyiniz üçün pək qısa olaraq “Azərbaycan”da cavab verərəm. Burada "Millətlərin qurtuluşu" adındaki təfriqənizi müvərrix [tarixçi] Əhməd Rəfiq [Altınay] bəyin "Prussiya nasıl yüksəldi?" ünvanlı kitabından tərçümə (!) etdiyinizi söyləyəcək deyiləm. Yalnız şunu ərz etmək istərəm ki, 329-330 sənələri 18 kanuni-əvvəl tarixli İstanbul, Bursa və İzmir qəzetələrini gətirərsəniz, Osmanlı türklərində də istiqlal bayramları mərasimləri yapıldığını öyrənmiş olarsınız, əfəndim.

Həsən M. oğlu

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Erməni-müsəlman münasibəti

Bazar günü iyulun 6-ı saat 1-də Ermənistan Hökumətinin siyasi nümayəndəsi Rəisi-vükəla [Baş nazir] Nəsim bəy Yusifbəyli həzrətləri ilə Xariciyyə naziri Məhəmməd Yusif Cəfərov cənablarını ziyarət etmişdir.

Erməni nümayəndəsi Rəisi-vükəla qarşısında Şəki, Ərəş və Göyçay qəzaları ermənilərinin Ermənistanı köçürülməsi haqqında bir məsələ qaldırılmışdır. Rəisi-vükəla bu günlərdə hökumət tərəfindən baxılacağını xəbər vermişdir.

Məhəmməd Yusif Cəfərov ilə [Tiqran Arutyunoviç] Bekzadyan erməni-müsəlman münasibəti, köçəri, qaçqın və Qarabağ məsələləri haqqında tamam iki saata kimi söhbət etmişlərdir. Sonra yalan xəbər yazmaqla hər iki tərəfin arasını gərginlədən mətbuata icrayi-təsir etmək məsələsindən danışılmışdır.

Müsəlmanların Ermənistanı halını və ermənilərin də Azərbaycanda həyatını təhqi q etmək üçün ümumi bir komiyaon təşkili haqqında razılıq əmələ gəlmişdir. Komiyaon hər iki tərəfin Parlamanı əzasından [üzvlərindən] təşkil olunaraq, Müttəfiq komandanlığının da nümayəndəsi olacaqdır. (Arzu olunmuşdur ki, Müttəfiq komandanlığı nümayəndəsi rusca bilən olsun.) Komiyaon istər Ermənistanı, istər Azərbaycanda təhqi qat yapandan sonra parlamanlarına və mətbuata xəbər verəcəkdir.

Qəzetələrin bağlanması

Hökumətin binagüzarlığı [sərəncamı] ilə Rus Milli Şurası mürəvvici-əfkarı [fi-

kirlərini yayan orqanı) olan "Yedinaya Rossiya" ilə bolşevik qəzetəsi "Nabat" dü-nəndən etibarən bağlanmışdır.

Pud vergisi

Bununla ümumə bildirilir ki, Azərbaycan dəmiryolu ilə gələn mallardan pud vergisi birinci Bakı mövqifində [stansiya-sında], dənizlə gələnlərdən isə “Vostoçni obşestvanın” 22 nömrəli körpüsündə alınacaqdır.

Darülfünun haqqında

İyulun 8-də Şurayi-Vükəla [Nazirlər Kabineti] Maarif Nəzarətinin Bakıda darülfünun [universitet] açmaq layihəsinə baxıb qərar qoymuşdur ki, iki deyil, dörd zeyldəki [aşağıdakı] şöbələr açılınsın: 1) Hüquq, 2) Fizika-riyaziyyat, 3) Tarix-ədəbiyyat və 4) Tibbiyyə şöbəsinin dörd birinci siniflərini.

Azərbaycan əmanət sandıqçası

Azərbaycanda əmanət sandıqları (sbe-reqatelnı kassa) açmaq barəsində tərtib vermiş olduğu layihəyə əlavə olaraq Maliyyə naziri bəyan edir ki:

“Azərbaycanda 72 əmniyyət sandıqçası vardı ki, 140 şəxsdən 60 milyon rublə saxlamaqda idi. İndi camaatın əlində külli miqdarda pul vardır ki, maliyyə işlərini çox əngələ salır. Camaatın etibarını qazanmış hökumət bu pulları toplayıb lazım gələn yerinə yollar və bununla da pul buraxmaq məsələsini ortadan götürmüş olar.

Yeni açılacaq sandıqçaların əsası üçün Rusiya qanunu götürülmüşdür ki, Azərbaycan siyasi və iqtisadi əhvalına nisbətən təğyir, təbdil edilmişdir [dəyişdirilmiş, düzəliş verilmişdir].

14 mərkəzi sandıqçalardan 10-u və 49 şöbələrlə məlumat vermişlər. Onlarda 11 milyon pul vardır. Lənkəran, Zəngəzur, Şamaxı və Zaqatala bəzi siyasi səbəblərdən dolayı məlumat verməmişlərdir. Bunu bildirmək lazımdır ki, hökumət hamı yeni pulları və 15 sentyabrdan sonra qoyulanları təmin edir.”

Yusif Vəzirovun məruzəsi

Azərbaycan Hökumətinin Ukrayna və Krım nümayəndəsi və “Müsavat” firqəsinin Kiyev şöbəsinin rəisi Yusif bəy Vəzirov iyulun 7-də “Müsavat” komitəsinə məruzə oxuyacaqdı. Komitə o gün qərar qoymuşdur ki, məruzə təxirə salınıb ümumi surətdə oxunsun. Bu günlərdə Yusif bəy mühazirəsini oxuyacaqdır.

Yeni tranzit layihəsi

Alınmış məlumata görə, hökumət yeni tranzit üsulu tərtib verir. Bu vaxta kimi Gürcüstanla etilaf [razılıq] olmuşdu ki, İran, Dağıstan və Türkünstandan gələn mallar ancaq Gürcüstana tranzit hesab olunurdu. Bu növlə İran, Dağıstan, Türkünstan və qeyri yerdən gəlib Azərbaycan və ya Gürcüstan təriqi [yolu] ilə başqa bir dövlət torpağına gedən mallar tranzit olmayırdılar. Yeni üsul isə tranzit məsələsini yüngülləşdirəcəkdir.

Bakıda fransız kapitalı

Bakıda əlan [indi] bir fransız taciri bulunur. Tacir Marseldən gəlib mal mübadiləsi şərti ilə Azərbaycandan bəzi şeylər alıb aparmaq istəyir. Lakin Azərbaycan Hökuməti hənz bir razılıq verməmişdir.

Birjada

Kerenski minliklər alınır 1.450, satılır 1.550 manata. 250 manatlığın dördü 1.250 manata, satılır 1.300 manata. Yeni Nikolay 500-lüyü 1.700, satılır 1.750 manata. Köhnələri alınır 1.200, satılır 1.400 manata. Nikolay 100-lüyü 300 manata, satılır 350 manata. Zaqafqaziya bonu 3 prosent.

Varid olmuş [gəlmiş] mallar

İyulun 3, 5 və 6-da Bakıya aşağıda göstərilən yerlərdən mal gətirilmişdir.

Zaqafqaziya: qurşaq dəmiri 1.500 pud, spirt 400 pud, kibrit 350 pud, hazırlanmamış dəri 550 pud, taxıl 110 pud, şəkər (pesok) 302 pud, kartofel 250 pud.

Salyandan: buğda 3.000 pud, çiyid 6.000 pud, sazan (balıq) 2.650 pud.

Kür başından: çiyid 3.500 pud, pambıq 2.000 pud.

Məşhədsərdən: buğda 10.000 pud.

Astaradan: səbzə 3.700 pud.

Tazəşəhdən: səbzə 800 pud.

* Dünən Tazəşəhdən "Tamara" paroxodu ilə beş vaqon pambıq, bir vaqon kişmiş gətirilmişdir.

Bakıdan çıxarılıb

Hökumətin izni ilə İrana aparılıb: cöv-hər [kerosin] 22.000 pud, neft 1.000 pud, benzin 1.500 pud, mazut 1.000 pud.

Silah oğurluğu

29 iyun saat 11-də şəhər polisinin ehtiyat naçalnik [rəisi] Bəydəmirov Azərbaycan Hökumətinin silah və mərmə zavodu mühafizəsini təhqiç etmək üçün gedərkən, zavodun qapısından bir az mə-

safədə zavoddan bir yük avtomobili çıx-dığını görür. Avtomobildə tufəng qun-daqları görürmüş. Naçalnik şübhələndiyinə görə avtomobili saxlayıb axtarmışdır. Axtarış nəticəsində avtomobildən 50 tufəng tapılmışdır. Tufənglər şəhər polis idarəsinin olub, zavoda təmir üçün verilmiş. Zavod müdiri Utvinski Bəydəmirova təklif etmişdir ki, 5.000 manat alıb tufəngləri buraxsın və əlavə etmişdir ki, tufənglər müsəlmanlar üçün göndərilir. Bəydəmirov razı olmayıb Utvinskini həbs etmək istəmişsə də, qaçmışdır.

Sonra təhqiçatdan məlum olmuşdur ki, oğurluq bu surətlə vəqə olmuşdur: Buzovna əhli Əliəkbər Abdullayev dəyirmanında Timofey Repixa adlı bir rus xidmət edirmiş. Bu Repixa, Utvinski ilə tanış olmuş. Utvinski onlara bir neçə dəfə qonaq getmiş, Abdullayevlə də tanış olmuşdur. Utvinski Abdullayevə və həmin kənd əhli Şıxəli Əliyevə 50 tufəng təklif etmişdir. Onlar da razı olub ayın 28-də tufəngləri aparmaq üçün qərarlanmış yerə gəlmişlərdir. Repixa kəndliləri Adolf Malışko nam [adlı] bir nəfərin mənzilinə aparmışdır. Adolf telefon vasitəsilə Utvinskiyə xəbər verib və onun rızası ilə Çornı-qorod Ştopperin zavodundan bir yük avtomobili tələb etmişdir. Avtomobili Zarluqin adlı bir nəfər gətirmişdir. Repixa, Malışko, Əliəkbər və Şıxəli avtomobilə oturub hökumət zavoduna gəlmişlər. Bir az qalmış Əliəkbər və Şıxəli düşüb dayanmışlar. Başqaları isə tufəngləri gətirmək üçün zavoda daxil olmuşlardır. Burada hamısı Utvinskiyə otağına girib şərab içməyə başlamışlardır. Bu zaman-

da sklad [anbar] naziri [müfəttişi] Kapustixa tufəngləri avtomobilə yükləyib üstünü də örtmüşdür.

Ondan sonra Malışko şoferə əmr etmişdir ki, yola çıxıb Əliəkbər və Şixəli ilə bərabər Buzovnaya getsinlər. Lakin qapıdan çıxarkən Bəydəmirov tərəfindən tövqif [həbs] edilmişdir. Bütün zikr olunan şəxslər həbsə alınmışlar.

Mərmə skladı kəşfi

Təhərri [axtarış] polis agentləri tərəfindən dəniz kənarında 23-95 nömrəli evdə (körpü) bir sklad tapılmışdır. Sklad 1068 dənə top gülləsi tapılmışdır. Sklad Vasili İvanoviç Suklyarevindir.

Əsgəri ləvazimat tapılması

Telefonu küçədə, 37-29 nömrəli evdə əsgəri ləvazimat skladı tapılmışdır. Sklad bu şeylər varmış:

Qaragül saldat papağı 9 dənə, boz saldat papağı 75, saldat qazanı 30, telefon simi, xəstəxana tuflisi 40 cift, gön sumka, suqaynadən qazan, solyanoy kislota [xlorid turşusu] 600 pud, saldat gerbi [nişanı] bir neçə boçka, köhnə Amerika ayaqqabıları mindən yuxarı, köhnə mərmilər, çuqun 3.000 pud, furqon oxları 25 dənə.

Bu şeylərin sahibi Rafael İvanoviç Ekimyan, Artyomoviç Mamatsuyevdir. Sklad bağlanmışdır.

Mədən dairəsində məktəblər güşadına [açılmasına] dair

Maarif naziri Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi "Müsavat"ın Bakı komitəsinə məlum etmişdir ki, bu il sentyabr ayı əv-

vələndən şəhərdə bir çox ibtidai məktəblər və o cümlədən, mədəni dairəsində "Müsavat" firqəsi şöbələrinin neçə vaxt bundan əqdəm [qabaq] göstərmiş olduqları yerlərdə dəxi birər məktəb açılması Nəzarət tərəfindən təhti-qərara alınmışdır.

Şimali mal göndərilməsi haqqında

Azərbaycan Gömrük İdarəsi Bakı qubernatorluğuna müraciətən, Bakı və ələlümum Cümhuriyyət torpağından Dağıstana və Şimali Qafqaziyaya mal göndərilməsinin qadağan edilməsini rica etmişdir. Bundan sonra bu barədə xüsusi binəgüzarlıq edilənə [sərəncam verilənə] qəddər Yalama mövqifindən [stansiyasından] o tərəfə zəruri mallar və ələlxüsus taxıl buraxılmayacaqdır. Dağıstandan Azərbaycana dəxi taxıl və bəzi mühüm şeylərdən əlavə heç bir mal buraxılmayacaqdır.

Yarım milyon

Bakı qalabəyisi [komendantı] qubernatora müraciətən Bakıdakı süvari polis nəfəratı atları üçün ələl almaqdan ötrü yarım milyon manat təxsis edilməsi [ayrılması] xüsusunda təşəbbüsatda bulunmağı rica etmişdir.

Torpaq vergiləri

Azərbaycan Kazyonni Palatası [Xəzinə Palatası] Daxiliyyət Nəzarətinə məlum etmişdir, fabrika və zavod təmir edilmiş olan yerlərdən 2 faiz torpaq vergisi alınması qərardad edilmişdir. Hal-hazırda hərəkətdən qalmış olan zavod və fabrikalar böylə vergilərdən azad edilirlər. Buna binaən [buna görə], axırıncıların siyahısı tez bir zamanda Palataya təqdim edilməlidir.

“MİLLİ YARDIMÇI ORDUSU”

Ay yarımından bəri könüllü olaraq qışlalar [kazarmalar] qarşısında soçaqlarda təlim almaqda və “Yardım alayı” namı [adı] ilə məşhur olan əfradın [əsgərlərin] başçıları, yəni mütəşəbbisləri tərəfindən 7 təmmuzda ikinci iclas dəvət edildi. İclas vali müavini Müseyib Axıcanlı cənablarının sədərati və Əliabbas Müznib əfəndinin katibliyi ilə açılır. Nəticədə zeylədəki [aşağıdakı] qətnamə çıxarılır:

“Baş komandanlıq”

18 nəfər mütəşəbbis heyətdən əsəmisə zeylədə [adları aşağıda] zikr olunan 13 zəvat [şəxs] “Baş komandanlığa” intixab edilir [seçilir]:

Vali müavini Müseyib bəy Axıcanlı (sədr), Zülfüqar bəy Hacıbəyli (sədr müavini), Əliabbas Müznib (katib), Şamil bəy Şirinbəyli (xəzinədar).

Üzvlər: Məşhədi Baxış Ağazadə, Səttar Mərdanlı, Zeynal bəy Səlimbəyli, Süleyman bəy Səlimbəyli, Mahmud bəy Ağabalabəyli, Nəcəfəli Kərimli, İsmayıl Rəhimli, Məşhədi Həsən Eyvazlı, Hüseyynqulu Sarablı.

Fövqəladə heyət

Təcili məsələlər həlli haqqında çabuq toplanmaq üçün balada məzkur [yuxarıda deyilən] “Baş komandanlıq” heyətindən 5 zat [şəxs] “Fövqəladə heyət” intixab edilirlər:

Müseyib bəy Axıcanlı, Zülfüqar bəy Hacıbəyli, Səttar Mərdanlı, Zeynal bəy Səlimbəyli, Şamil bəy Şirinbəyli.

“Ərkani-hərbiyyət rəyasəti”

Təlim almış yardımçı əfradını nizam-

intizam təhtində [altında] idarə etmək icab etdiyi təqdirdə, məmləkətə yaymaq üçün hərbaşına zəvətdən mütəşəkkil [hərbi biliklərə malik şəxslərdən ibarət] bir “Ərkani-hərbiyyət [Hərbi qərargah] rəyasətinin” təşkili fərz olduğundan, əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə zeylədəki zəvat “Ərkani-hərbiyyət rəyasətin”ə intixab edildilər:

Məhəmməd Cəmil bəy - Birinci alay komandanı, İbrahim Ədhəm əfəndi - alay komandanı müavini, İsmayıl Fani - ləvəzim rəisi, Xəlil Həsənzadə - katib və müvəqqət xəzinədar.

Tabor komandanları: Həsən Təhsin əfəndi, Xəlil Xəlilzadə, Dadaş Əlimuradzadə.

FƏHLƏ HƏYATINDA

“Bərətülqövl”

7 təmmuz tarixində düşənbə [bazar ertəsi] günü saat 2-də Mədənlər mərkəzi “Müsavat” idarəsində ətraf kəndlər “Müsavat” şöbələri nümayəndələrinin iştirakı ilə Mərkəzi şöbə heyəti-idarə əzasının [idarə heyəti üzvlərinin] növbəti iclası təşəkkül edib, bəzi iqtisadi məsələlərdən sonra Qarabağ məsələsi dəxi müzakirəyə vəz edildi [qoyuldu]. Qarabağ məsələsi müzakirəsində bütün ətraf mədənlərdə çalışan müsəlman fəhlə nümayəndələri dəxi iştirak etdilər.

Fəhlə nümayəndələri artıq təhəyyüc və qələyan ilə [həyəcanla və çuşa gələrək], kəndi iclas növbələrindən xaric həmin Qarabağ məsələsini müzakirə etmək üzrə Mərkəzi şöbə idarəsində cəm olmuşlardı.

Məsələni ətrafı ilə müzakirə bədinə [sonrasında] türk “Azərbaycan” qəzetəsi vasitəsilə hökumətə müraciət etmək qərara alındı:

Şəhur, Naxçıvan, Lənkəran qəzalarında sükunət edib pənçeyi-zalimanələrdə əl-ayaq vurmaq haləti ilə fəciyanə bir surətdə tərki-həyat etməyə məcbur olan millətəş və vətəndaşlarımızın təzəllümatını [zülüm altında inildəmələrini] eşidən hökuməti-mətbuəmizin [təbəəsi olduğumuz hökumətimizin] məzkur [adı çəkilən] qəzalarda yaşayan türk fəqərəyi-kəsibəsinin xilasını uğrunda ciddi iqdamatına müntəzir ikən [ciddi addımlarını gözləyərkən], Zəngəzur kəndlərində düşmən tərəfindən amansız bir halətdə məhsur [mühasirədə; çarəsiz] qalmış əlsiz-ayaqsız qadınların və məsum yavruların “imdad, imdad” sədalari, Cəbrayıl və Cavanşir qəzalarının ataşın səhralarında qış zamanı sükunət edib bahar mövsümü Zəngəzur yaylaqlarına köçməklə pərvərişyab olub [bəslənib] imrari-məişət edə gəlmiş [ömür sürmüş] elat (köçəri) camaatının sūdəmə balalarının daşa təsir edici ahuənini [ahnalələri] və qoyun-quzuların zarılıtsı daha şiddətlə fəvqəl-təhəmmül bir ahəngi-dəhşətnümun [dözülməz, dəhşətli bir səs] ilə eşidilməyə başladı.

Binəənileyh [ona görə], bu yaxın günlərdə Qarabağ məsələsini qəti surətdə həll etmək uğrunda ciddi tədbirlər görülməsini, yaxud əldə silah olaraq kəndi qan qardaşlarımızın imdadına qoşmaq üçün Bakı ətrafında sükunət etməkdə olan müsəlman işçi və kəndçi zəhmətkeş xalq camaatına icazə atasına [icazə verilməsinə] müsaidə buyurulmasını hökuməti-mətbuəmizdən istirham və rica edirik.

Hökuməti-mətbuəmizin şüunatına nisbətən ehtiramati-faiqəmiz [təbəəsi olduğumuz hökumətin ad-sanına böyük hörmətimiz] xudsəranə hərəkətdə [özbaşına hərəkətlərdə] bulunmağa yol verməyirsə də, hökumətimizin fəvqi-məzayayi-insaniyyə [insani keyfiyyətlərin fəvqündə] olaraq təqib etdiyi məsləki-sülhcuyanəsi [sülhpərvərlik yolu] alçaq dənələrin [rəzillərin] bihəyalıqda cəsərət artırmalarına səbəb verdiyini gördüyümüz cəhətə, mayeyi-səbrimiz tükənib, kəndi vətən və millətəşlərimizin xilasını uğrunda birdəfəlik ölməyə hazır olduğumuzu dəxi arz etməyə məcburuz.

AZƏRBAYCANDA

Lənkəran faciəsi

İyun ayının 11-ində Astara mahalında Hüseyin Ramazanov öz müsəlləh [silahlı] dəstəsi ilə Astara şəhərində hökumət edən bolşevik ordusu ilə vuruşmağa girişib, Astaranı təhti-idarəsinə [idarəsi altına] alaraq hökumət qərar vermişdir. Ondən sonra 3 gün müharibə davam edir. Lənkərandə vəhşətamiz bir surətdə bolşevik dəstələri dalbadal özünükülərə yardım edirlərdi və dava meydanına gədirirlərdi. Sonra Hüseyin xan dəstəsinə Putəsər mahalının əhalisi qoşulub bolşeviklərin üstünə böyük hücum yapırlar. İşimüşkül gördükdə bolşeviklər ayın 17-sində Şahağacına çəkilirlər.

Ayın 18-ində Lənkərandə ümumi səfərbərlik elan edilir. Ayın 20-sindən şəhərin mötəbər və tacirlərini tövqif edib [tu-

tub] həbsə alırlar. Bu iş şəhər əhalisinə bilafərqi-məzhəb [məzhəb fərqi olmadan] təsir etdi. Xalqda həyəcan başlandı. Dükən, bazar bağlandı. Gecələr evlərdə yatmaq olmayırdı. Oğru bolşeviklər şəhər müsəlmanlarını qarət etməkdə böyük cəsərət göstərirlərdi.

Ayın 24-ündə, saat 2 radələrində Muğan dəstəsi Lənkərana atışma ilə girib, ümum idarələri, topları və saldat kazarmalarını əhatə altına alıb, bolşeviklərin komissarlarını dəxi tövqif etdilər. Sonra nə tövr oldusa da, Muğan qoşunu şəhəri buraxıb geri çəkildilər.

İyun ayının 26-sında, axşam saat 10 radələrində tufəng, pulemyot və top atışmaları başlandı. Güllələrin səmindən şəhər zəlzələ edirdi. Sübh saat 9-da Muğan dəstəsi şəhəri buraxıb dala qayıtmağa üz qoyurlar. Camaat kəndlərə dağıldı. Şəhərdə adlarını bolşevik qoyan saldatlar dükənləri və evləri qarət edirlərdi. Çox yerlərdə ermənilər müsəlman zənanlarının [qadınlarının] ismətinə dəxi təcavüz etmişlərdi. Şəhərin müsəlman hissələri tarumar və xarəbazar oldu. Şəhərdə və ətrafda iyirmi nəfərdən ziyadə müsəlman qətl edildi. Məşhur qaçaq, qanıçən, namussuz Balaməhəmməd dəxi bolşeviklərə qoşulmuşdu. Qarət edən şeylərin əksərisini evinə göndərirdi.

Ayın 28-ində məxluq [camaat] şəhərə övdət etdisə də [qayıtsa da], evlərdə rahat yatmaq olmayırdı. Bivicdən, məsləksiz Ağayev şəhərdə böyük zülmə və qan tökülməsinə bais oldu. Adını “Ədalət” firqəsi qoyubsa, ədalətsiz divan edir. Şimdi Lənkəranın halı nəhayət dərəcə qorxuncdur.

Lənkəranlı

Kazarmada Oruc bayramı

Xankəndində Oruc bayramı günü ruhani atamız alay mollası Ağa Mirzəli Naxçıvanlı cənabları bizləri bir yerə cəm edib namaz qıldırıb və namazdan sonra şöylə bir nitq ki, baisi-təşviq, şöylədi:

Əsgərlərim, hər alayda bir ruhani olur. Ruhaninin vəzifəsi təriqi-həqiqəti [həqiqət yolunu], şəriəti-nəbəvini [peyğəmbərin şəriətini] məxluqata xəbər verməkdir. Allah-taala buyurubdur: “Vəltəkün min-küm ümmətün yədunə iləl-xeyri və yəmərunə bil-mərufi və yənhəvnə ənil-münkəri və ülaikə hümül-müflihun.” “Gərək olsun sizlərdən bir tayfa ki, həməvəqt [həmişə] çağırınsın xeyir tərəfinə, əmr eyləsin yaxşı işlərə və qaytarsın pis işlərdən.”

Bu gün sizləri cəm eyləmişik bu məkana yadınıza salmaq üçün ki, bu gün Oruc bayramıdır. Qanuni-şər’ ilən [şəriət qanunu ilə] gərək bu günü müsəlmanlar bayram hesab eyləsin və indiyə kimi bizlər şərəfli günlərimizi tanımadıq və tanıdığımız halda onların ehtiramını saxlamağımız mümkün deyildi. Amma indi, əlhəmdüillah, bizlər üçün mümkündür bu günlərin şərəfini saxlayaq və düşünək bu məkən nədədir ki, kazarmaların arasında, içində Allahu-əkbər səsi ucalır.

Bu neməti-üzma [böyük nemət] bizim üçün hardan üz verdi? Bu nemətin müqabilində gərək Allahı unutmamaq və yada salmaq. Hər millət öz dini üzərində yaşayır. Din bir həblül-mətin deməkdir. Gərək insanlar onun cərgəsinə gəlsin.

Dini, şəriəti saxlayan əsgərdir. Əgər əsgər olmasa canımız, malımız, dinimiz məhv olar gedər. Allah-taala Qurani-əzimdə əsgərliyi çox tərif, tövsif buyurubdur.

“Lə yəstəvil-qaidunə min-əlmümininə qeyru uliz-zərəri vəl-mücahidunə fi-səbi-lillahi bi-əmvalihim və ənfüsihim fəzzə-ləllahul-mücahidinə bi-əmvalihim və ənfüsihim ələl-qaidinə dərəcətən və küllən vəədəl-lahul-hüsna və fəzzələl-lahul-mücahidinə ələl-qaidinə əcrən əzimən.” “Bə-rabər olmaz zərər çəkməyən möminlərlə zərər çəkənlər; fəzilətli eyləyib mücahid-lərini, malını, özlərini – oturanlardan; mücahidlərin böyük əcri var.”

Allah yanında əsgərlik hörmətini bilə-siniz. Əvvəl mücahid olan peyğəmbərdir. Təlim almaq əmrini zülüm və kazarmal-larını həbsxana hesab etməyəsiniz. Hər kəs qaçsa – peyğəmbərdən, şəriətdən qaçıb dini buraxmış olar. Sizlər vətənin ətirli gülləri, çiçəklərisiniz. Sizlə məzlum-lar zülümdən xilas olub rahat yaşarlar. Sizlə məmləkət əmn-aman olar. Gərək əl-ələ, ürək-ürəyə verib bu neməti əldə saxlayaq. “Hümmətül-rical təqləül-cibal.” “Kişilərin hümməti, söz birliyi dağları yı-xar.” Fürsət əldə ikən çalısaq. “Fürsəti fəvrit eyləməz aqıl, məgər nadan ola.”

Allah-taala bu günün hörmətinə hö-kumətimizi möhkəm eyləsin. Parlaman-da çalışanlarımızı səlamət, [Səməd bəy] Mehmandarov, [Həbib bəy] Səlimov, [Əli-ağa] Şixlinski cənablarını səlamət, ko-mandanlar, zabitlərini səlamət eyləsin. Yaşasın əsgərlərimiz!

Altıncı bölükdən İlyas Qədir oğlu

TEATRO VƏ MUSIQI

Şərqi konsert

Bu gün pəncşənbə [cümə axşamı] gü-nü iyulun 10-unda Hökumət Teatrosun-

da məşhur xanəndə Şuşalı Seyid və ope-ra artisti Hüseyinqulu Sarablı tərəfindən “Şərqi konsert” veriləcəkdir. Konsertdə başqa müsəlman artistləri də iştirak edə-cəklərdir. Xanəndə İslam [Abdullayev] “Ye-tim” seğahı oxuyacaqdır. Konsertin axı-rında İsa bəy Aşurbəylinin yazmış olduğu 2 pərdəli məşhur “Azərbaycan” adlı faciə mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Tama-şa axşam saat 9 tamamda başlanacaqdır. Biletlər satılır teatrın kassasında.

“Leyli və Məcnun”

Sabah cümə günü iyul ayının 11-ində Hökumət Teatrosunda Hacıbəyli Qardaş-ları Müdiriyyəti tərəfindən mütəntən [tən-tənəli] bir surətdə “Leyli-Məcnun” ope-rası mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır. Pərdədən qabaq Zülfüqar bəy Hacıbəyli tərəfindən yazılmış olan təzə milli şərqi “Xudam məni yaratdı” çalınıb xor ilə oxu-nacaqdır. Tamaşa axşam saat 9-un yarı-sında başlanacaqdır. Biletlər satılır teat-rın kassasında.

Balaxanıda müsəmirə

Orucluq bayramı münasibəti ilə iyul ayının 1-də Balaxanı Mirzəyev qardaş-larının teatro zalında Türk Ədəmi-Mər-kəziyyət firqəsi “Müsəvat”ın Balaxanı kənd şöbəsi nəfinə [xeyrinə] olaraq müsəmirə [konsert] tərtib verildi. Balaxanı həvəskar cavanlarının iştirakı ilə 3 pərdədən ibarət məzhəkələr mövqeyi-tamaşaya qoyulmuşdu:

- 1) “Millət dostları”;
- 2) “İki kələkbaz”;
- 3) “Nə qanır, nə qandır”.

Və əlavə, Mirzəyev qardaşlarının kon-torşiki Ruben Aleksandroviçin iştirakı ilə

bir pərdədən ibarət “Kələk” məzhəkəsi mövqeyi-tamaşaya qoyulmuşdu.

Üçüncü pərdədən sonra səhnədə Amerika torqu Barolun iştirakı ilə gəti-rildi və bu torq dəxi “Müsəvat”ın nəfi-nədir [xeyrinədir] deyə bəyan etdi.

Tamaşanın axırında Abbasqulu Ka-zımzadə cənablarının tərəfindən leksi-yalar oxundu və o gündə millətləri əl-ələ verib bir-birinə kömək etmələrinə və kö-məklikdə mənəfətdar olduqlarını və üzü-müzə gələn qara qüvvələri birliklə məhv etməyə çağırırdı.

Leksiyadan sonra Asiya rəqsləri oldu. Bununla cəmi oğünkü teatrodə iştirak edənlərə, xüsusən, erməni, rus və gürcü yoldaşlarımıza idarə tərəfindən təşəkkürümüzü yetiririz ki, necə ki bizimlə əl-ələ verib müsəmirəmizdə artıq fəaliyyət gös-tərdilər. Gələcəkdə də ümidvarız ki, şu millətlər əl-ələ verib, birlik edib xainlik surəti ilə vətənimizə iqdəm edənləri məhv edək. Bizim dostluğumuza, mehribançılı-ğımıza mane olan, bizi yırtıcı heyvan kimi bir-birimizin canına salmaq xəyalında olan xainlərə yol verməməliyiz. Onların naqis arzularını ürəklərində qoymalıyız ki, gə-ləcəkdə bizim hürriyyətpərvərliyimizə, bizim mehribançılığımıza, bizim rahat ya-şamağımıza, istiqlaliyyətimizə mane ol-masınlar.

Şirmirzə Babazadə

Ucuz satılır

Yekaterinodardan alınmış əla sarı sabun, yeşiyi 2 pud, partiya ilə satılır. Adres: Meh-manxana “Bolşoy Moskovski”, nömrə 26. Sə-hər saat 9-dan 12-yədək və axşam saat 3-dən 5-ədək.

Əliverdiyev
5417

Zaqafqazın sünniməzhəb idareyi-ruha-niyyəsinə 1912-ci sənə avqustun 28-ində, nömrə 1341 ilə Şamaxı sakini Məhəmmə-dismayıl Ağəbdülxalıq oğlunun təvəllüdü xüsusunda verilən metrik şəhadətnaməsi erməni faciəsində məfqud olduğundan [itdiyü üçün] etibardan saqitdir [etibarsızdır]. Hər kəs onu taparsa, borcludur ki idareyi-Məşixətə pişnihad etsin.

5418

Elan

Ticarət, Sənaye və Ərzaq Nəzarəti bu-nunla ümumə elan edir ki:

1) Bakı Azərbaycan dəmiryollarından gə-lən yüklər üçün pud vergisi bu gündən Nə-zarətdə qəbul olunmayıb, Bakı birinci istas-yonunda qəbul olunacaqdır.

2) Dəniz tərifi [yolu] ilə gələn yüklər üçün isə pud vergisi Vostoçnu Obşestvanın 22-ci körpüsündə qəbul olunacaqdır.

T-171

Satılır

Ucuz qiymətə ingilis malından hər cür hazır kostyumlar, Busloviçin mağazasında. Korçakovski nömrə 12, telefon nömrə 24-70.

5406

Xüsusi müsəlman təvəllüdxanası Gövhər xanım Qazızadə

Vəzi-həml edənlər hər bir vaxt, gələn xəstələr isə hər gün səhər saat 10-dan 2-yə kimi qəbul edilirlər. Təvəllüdxanada əməli-yati-cərrahiyyə (operasiya) icra edilib, doktor Tsentner konsultasiya yapır. Feldşeritsa-mama Vasserman çiçək döyür, yara bağlayır və iynə vurur. Adres: Armyanski küçə nömrə 13. Telefon nömrə 58-39.

T-321

Diş həkimi E. S. Karşteynbaumun

Dişlər ağrısız çəkilir və qızıl dişlər qayırılır. Ünvan: Sisyanovski, nömrə 41, Çadrovının

küncündə. Telefon nömrə 22-08. Qəbul edir: 8-dən 1-ədək; 5-dən 7-ədək.

İyul ayının 1-dən naxoşları Buzovnada Zərbəli Şeyxəli oğlunun bağında qəbul edir.

Bəhri-Xəzər dənizində posta, sərnişin və yük gəmilərinin hərəkəti

Bakı-Ənzəli

15-ci körpüdən səşənbə [çərşənbə axşamı], cümə və bazar günləri saat 4-də.

Bakı-Tazaşəhər (Krasnovodsk)

15-ci körpüdən düşənbə [bazar ertəsi], çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Salyan

19-cu körpüdən bazar, səşənbə, çərşənbə və cümə günləri saat 4-də.

Bakı-Ənzəli-Şahsavar-Məşhədsər-Bəndər

Gəz və geri

17-ci körpüdən çərşənbə günü saat 4-də.

Bakı-Hasənqulı-Bəndər Gəz-Məşhədsər və geri

17-ci körpüdən səşənbə günü saat 4-də.

Petrovsk-Fort-Aleksandrovska və geri

Paroxodlar Petrovskdan pəncşənbə [cümə axşamı] günləri saat 4-də çıxırlar.

Bakı-Petrovsk

15, 25 və 24-cü körpülərdən səşənbə, pəncşənbə və şənbə günləri saat 12-də.

Qeyd: Lənkərana və Astaraya paroxodların gedişi ayrıca elan olunacaqdır.

T-164

Berlin Darülfünunu doktoru S. İ. Kopelioviç

Daxiliyyə və əsəbiyyə naxoşluqları qəbul edir səhər saat 10-dan 1-ədək, axşam saat 5-dən 7-ədək. Adres: Vorontsovski küçə nömrə 17, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 50-28 və 93.

10244

Doktor S. İ. Zaks

Zöhrəvi, dəri, sifilis və daxili naxoşluqlarını qəbul edir. 606 və 914 müalicə. Naxoşları

hər gün qəbul edir səhər saat 7-dən 8-ədək, axşam saat 6-dan 8-ədək. Vorontsovski küçə nömrə 43, 2-ci mərtəbə. Telefon nömrə 32-56.

10237

Arvad diş həkimləri

Z. A. Şexter və xanım

Dişlər ağrısız çıxarılır. Qızıl qapaq, qazma və hər növ qayırma dişlər. Dişlərin yaxşı qayırılması təmin olunur. Kənardan gələnələr üçün tezliklə görülür. Qiymətlər münasibdir.

Qəbul olunur səhər saat 9-dan 2-yədək, axşam saat 4-dən 7-yədək. Vorontsovski küçə 17 nömrəli evdə, paradni qapıdan.

10218

Diş həkimi S. M. Hamburg

Nikolayevski nömrə 29, Parlaman qarşısında. Telefon nömrə 5-96. Kauçuk və qızıl üzərində süni dişlər qayırır. Dişləri ağrısız çəkir.

10239

Müvəqqəti müdir:

Xəlil İbrahim

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Hökumət Teatrosunda

səh. 153. “Xudam məni yaratdı”: sözləri Əmin Abid Gültəkinə, musiqisi Zülfüqar bəy Hacıbəyliyə məxsus milli mahnı.

Qismi-rəsmi

səh. 155. “lira”: simli musiqi aləti.

səh. 157. “palmetta”: xurma ağacı yarpağı şəklində bəzək.

“muaret”: dalğavarı rənglərə çalan ipək parça növü olan xara (muar) parçanın naxışlarını andıran bəzək.

Teleqraf xəbərləri

səh. 158. “Konstantinoqrad”: Ukraynanın Xarkov vilayətində, indiki Krasnoqrad şəhəri.

səh. 159. “Yekaterinoslav”: Ukraynanın Dneprepetrovsk vilayətində indiki Dnepr şəhəri.

“Suxaçyovka”: şəhərli qəsəbə; hal-hazırda Ukraynanın Dnepr şəhərinin qərbi hissəsinin adı.

“Novo-Svenç”: Litvada indiki Şvençonelyay şəhəri.

Sülh ətrafında

səh.159. “Havas”: Fransız xəbər agentliyi. 1835-ci ildə təsis edilmişdir. Frans-press agentliyi [Agence France-Presse] daha sonra “Havas”ın bazasında yaradılmışdır.

Qəzetələrdən

səh. 160. “Apştəyn zavodu”: Tovi Moiseyeviç Apştəynin sahibi olduğu zavod; Kiyevdə yerləşirdi.

Azdir

səh. 164. “Qarabulaq”: Qaryagin qəzasının bölündüyü üç polis məntəqəsindən biri.

“İstiqlal” qəzetəsinə cavab

səh. 167. “təfriqə”: bir mətbuat orqanının müxtəlif nömrələrində hissə-hissə çap olunan yazı.

“329-330 sənələri 18 kanuni-əvvəl”: burada tarix rumi təqvimlə verilmişdir; [1]329-cu il 18 kanuni-əvvəl miladi təqvimlə 31 dekabr 1913-cü ilə; [1]330-cu il 18 kanuni-əvvəl isə miladi təqvimlə 31 dekabr 1914-cü ilə müvafiqdir.

Bakı xəbərləri

səh. 169. “Məşhədsər”: İranın Mazandaran əyalətində, Xəzər dənizi sahilində şəhər; indiki Babülsər şəhəri.

“Tazəşəhər”: Krasnovodsk (indiki Türkmənbaşı) şəhərinin bəzi mənbələrdəki adı.

Azərbaycanda

səh. 173. “Vəltəkün minküm ümmətün yədunə iləl-xeyri və yəmürünə bil-mərufi və yənhəvnə ənil-münkəri və ülaikə hüml-müflihun.”: “Quran”ın “Ali-İmran” surəsinin 104-cü ayəsi; mənası: “İçərinizdə (insanları) yaxşılığa çağırın, xeyirli işlər görməyi əmr edən və pis əməlləri qadağan edən bir camaat olsun! Bunlar (bu camaat), həqiqətən nicat tapmış şəxslərdir.”

“həblül-mətin”: “möhkəm ip” mənasına gələn bu ifadə ilə “Quran” və ümumilikdə islam dini nəzərdə tutulur. “Quran”ın “Ali-İmran” surəsinin 103-cü ayəsinin bir hissəsində deyilir: “Vətəsimu bihəblillhi cəmiən və la-təfərrəqu vəzkürü nimətəllahi əleyküm...” Mənası: “Hamılıqla Allahın ipinə (dinə, Qurana) möhkəm sarılın və (firqələrə bölünüb) ayrılmayın! Allahın sizə verdiyi nemətini xatırlayın...”

səh. 174. “Lə yəstəvil-qaidunə min-əlmümininə qeyru uliz-zərəri vəl-mücahidunə fi-səbilillah bi-əmvalihim və ənfüsühim fəzzələllahul-mücahidinə bi-əmvalihim və ənfüsühim ələl-qaidinə dərəcətən və küllən vədələllahul-hüsna və fəzzələllahul-mücahi-

dinə əl-əl-qaidinə əcrən əzimən.”: “Quran”ın “Nisa” surəsinin 95-ci ayəsi. Mənası: “Zərər çəkmədən (evlərində) əyləşən möminlərlə Allah yolunda öz malları və canları ilə cihad edən kimsələr bir olmazlar. Allah, malları və canları ilə vuruşanları (evlərində) əyləşənlərdən dərəcə etibarilə üstün tutdu. Allah bunların hamısına (savab) vəd etmişdir. (Lakin) Allah mücahidlərə (evlərində) oturanlardan daha böyük mükafatlarla imtiyaz vermişdir.”

Teatro və musiqi

səh. 174. “Millət dostları”: Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin bir məclisdən ibarət tamaşası.

“İki kələkbaz”: Bağır Cabbarzadənin bir pərdəli məzhəkəsi.

“Nə qanır, nə qandırır”: Mirmahmud Kazımovskinin komediya əsəri.

səh. 175. “Kələk”: Fransız müəllifi Gi de Mopassanın əsəri.

Cümə, 11 iyul 1919-cu il, nömrə 222

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səhəyi-dəvamiyyəsi. Cümə, 12 şəvvalül-mükərrəm sənə 1337. 11 təmmuz 1919 sənə.

Türk və İslamlaşma müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat 50 qəpik.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 35 rublə, 2 aylığı 60 rublə, 3 aylığı 90 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 40 rublə, 2 aylığı 70 rublə, 3 aylığı 100 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 5 rublə, axırıncı səhifədə sətri 4 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 3 rublə.

KİNOTEATR “RENESSANS”

Torqovı küçə, nömrə 11

Səşənbə günü iyul ayının 8-dən etibarən ictimai cinayət draması

“Qaranlıq dünya”, yaxud ehtikar (spekulyatsiya) ilə mübarizə

6 seriya, 18 dövr, 38 hissəli şəklin 1-ci seriyası 2 hissədə göstərilir. Bu şəkil Amerika igidləri Kordinq qardaşlarının “On beşlər klubu” ilə mübarizəsini təsvir edir. Bu şəkil səhmdaran “Prometey film” cəmiyyəti tərəfindən ələ gətirilib. Vücuda gətirəni isə “Janna d’Ark” şəklini vücuda gətirən Amerika trest “Transatlantik”dir. Bu şəkil birinci dəfə olaraq “Renessans” teatrosunda göstəriləcəkdir.

5422

Hacıbəyli qardaşlarının yazmış olduğu məşhur “Leyli və Məcnun” operası. 6 pərdədə. Pərdədən qabaq Zülfüqar bəy tərəfindən olan təzə milli şərqi “Xudam məni yaratdı” çalınıb oxunacaq. Biletlər indidən teatrın kassasında satılmaqdadır. Tamaşa başlanacaq axşam saat 9-un yarısında.

Taxtabitləri, ağcaqanadları və sair həşəratı məhv etmək üçün ən yaxşı ələc Ş. N. Boriseviçin aptekarski mağazasında satılır. Ünvan: Voronsovski küçənin küncündə, Parapet qarşısında.

5420

Hökumət Teatrosunda Axşam tamaşası OPERA

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy qardaşlarının müdiriyyəti
Cümə günü, şəvvalül-mükərrəm ayının 12-də (iyul ayının 11-də 1919-cu [ildə])
mütəntən [təntənəli] bir surətdə
mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır

QİSMİ-RƏSMİ [RƏSMİ HİSSƏ]

Ticarət, Sənəət və Ərzaq Nəzarətindən

Əmrnamə nömrə 102

24 iyun 1919

Ticarət, Sənəət [Sənaye] və Ərzaq Nəzarəti tərəfindən həmin sənə 15 may 91 nömrəli verilən əmrə əlavə olaraq bəyan